

HEDABIDEAK EUSKARAREN SUSTAPENEAN

XX. JAGON JARDUNALDIA

ONDORIOAK

Jardunaldiaren lehenengo zatian, Andoni Egaña bertsolari eta euskaltzain urgazleak gidaturik, *Hedabideak eta hizkuntza politika* gaia jorratu da. Bertan, Mikel Arregi Nafarroako Gobernuaren Euskarabideko zuzendari kudeatzaileak eman duen mintzaldian, hedabideen garrantziaz jardun du, bai eta 1990-2011 aldian eginikoari buruzko hausnarketa, 2011-2015 garaian gertaturikoei buruzko azalpena eta Nafarroan, Gobernu aldaketaren ostean, egin nahi dituztenak azaldu ere.

Azken honi dagokionez, Gobernu berria sostengatzen duten lau alderdiek adosturikoa izan du mintzagai. Gauzak horrela, bere aburuz, hedabideak komunitate baten bizitzaren transmititzaile direnez garrantzi handikoak dira (gizartearen berri ematen dute, hezten dute, gizartearen transmisioa egiten dute, entretenitzen dute eta iritzia sorrarazten / zabaltzen dute). Horiek horrela, Nafarroako hedabideen diagnostikoa egitea, Plan Estrategikoaren diseinua lantzea, hedabideen garapen iraunkorra ahalbidetzeko neurriak hartzea iragarri du (besteak beste 2016. urterako diru-laguntza deialdia). Horrexetarako, zenbait neurri Euskararen Nafar Kontseiluan landuko dela ere gaineratu du. Inguruabar horretan, Nafarroako Gobernuak aurreikusi dituen lan-ardatzak azaldu ditu: herri-erakundeen eta hedabideen artean, bai eta hedabideen artean ere lankidetzarako oinarriak finkatzea; euskarazko komunikabideen eragina aztertzea eta aurrera begira dituzten erronkak ezagutzea; azken urteetan ezabatu diren baliabide ekonomikoak berreskuratzea; euskarazko komunikabideak laguntzeko irizpideak adostea eta finkatzea, eta, erdarazko hedabideetan euskarazko edukien presentzia areagotzea.

Ondoren, Bernardette Soulé Euskararen Erakunde Publikoaren zuzendariak Ipar Euskal Herriko hedabideen paisaia aurkeztu du, bai eta izan duten garapena azaldu ere. Aurreko hamarkadaren hasieran, Ipar Euskal Herrian gauzaturiko Hitzarmen Berezian, hedabideekin zer ikusi zuten hiru neurri jaso ziren: Euskal Irratiak, euskarari lekua zabaltzea hedabideen birtutez eta EiTbren hedapena. 2006. urteko Hizkuntza Politika Proiektuan, ordea, eskaintza bizkortzea, euskara hedatzeko eta hizkuntza kalitatea hobetzeko hedabideak baliatzea jaso zen. Sustapen politika Euskararen Erakunde Publikoaren bidez egiten da. Azken honek ardatz hauek hartu ditu kontuan: hedabideen egonkortasunean laguntzea, funtzionamendua ahalbidetzeaz gain profesionalizazioa bultzatzea eta sustapena. Amaitzeko, EEP deiturikoak eta Eusko Jaurlaritzak funts bat eratua dutela gogorarazi du, besteak beste, euskararen inguruko elkarteak, erakundeak zein egitasmoak diruz laguntzeko baliatzen dena. Aurrera begirakoaz, Ipar Euskal Herrian eztabaidatzen ari den egituratzea, bai eta eskuartean izanen dituzten baliabideak erabakigarriak izanen direla azpimarratu du.

Patxi Baztarrika Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako sailburuordeak euskarazko hedabideei buruz Eusko Jaurlaritzak duen begirada azaldu du, hiru galdera hauei erantzuna ematen saiatuz. Batetik, zergatik diren garrantzizkoak euskarazko hedabideak euskararen erabilera areagotu eta sendotzeko jardunean; bestetik, zein den Eusko Jaurlaritzaren jarduna euskarazko hedabideen sustapenean; eta azkenik, zein den euskarazko hedabideen erronkei buruz Eusko Jaurlaritzak duen ikuspegia eta, ondorioz, zein den indartu asmo duen lan-ildoak.

Jardunaldiaren bigarren zatian, euskarazko hedabide garrantzitsuenetako ordezkariak hitza hartu dute, nor bere eremuan. Saioa *Hedabideen egitasmoak* goiburupean jorratu da eta Marijo Deogracias kazetariak gidatu du. Gauzak horrela, Alaitz Artolazabal *Tokikom*eko zuzendariak bere elkartearen aurrekariak eta ibilbidea laburbildu ditu.

2012. urtearen amaieran sortu zen *Tokikom*, izaera juridiko propioa duen sozietate mugatu gisa. Gaur egun, 26 bazkide, 60 komunikabide eta 169 langile biltzen ditu. Horiei, eta haien inguruan diharduten beste 650 laguntzaileei esker, euskaraz komunikatzen den komunitatea josten, sendotzen eta zabaltzeko ahaleginetan dihardu egunez egun. Ondoren, *Tokikom*ek egin duen ibilbide laburrean, bizitzeko tokatu zaion globalizazio eta komunikazioaren aro honetan bere bilakaeran oso garrantzitsuak izan diren eta izango diren hiru oinarri azpimarratu ditu. Batetik, hedabidetik komunikabidera, gertukoa euskaraz kontatzen dugun heinean, euskara gertutik / are gertuagotik biziko dugulakoan. Bestetik, Internetarako jauzia. Horren azkar aldatzen den teknologiaren olatua baliatzea, norabidea eta noranzkoak ondo zainduz. Azkenik, bailara / herriko berrien inguruan jakin/jakinarazi nahi duen edozeinengana beste inor baino azkarrago helitzea, mezuetan kultura, bizitzeko era baten berri ere emateko, itzulpen soil batetik harago. Azkenik, belaunaldi aldaketa eta profesionalizazioa. Bere mintzaldia amaitzeko, aurrera begira dituzten erronkak ere azaldu ditu.

Segidan, Martxelo Otamendi *Berriako* zuzendariak hitza hartu du. *Berria* egunkariaren sarrera eta irteeren nondik norakoak azaldu ditu. Gauzak horrela, kioskoetan presentzia urria duela baina *Berria* egunkariak harpidetzaren bidea jorratu duela azpimarratu du. Horrek, salmenten bi heren baino gehiago harpidetzaren bidez eskuratzea eta egitasmoari sendotasuna ematea ekarri duela azpimarratu du. Hedabide honen irismenaz ere hitz egin du, zabalkundeari eta irakurleei buruzko datuak emanez. Aurrera begirakoaz, publizitatea eta marketinga indartu beharraz, trinkotzeaz eta bestelako hedabideekin lankidetzaren bidez jorrotzeaz eta *Berria* taldean berrikuntza bultzatu beharraz jardun du.

Iñaki Guridi EITB Irrati taldeko zuzendariordeak euskarazko komunikabideek, gure kasuan euskarazko irratiak, inoizko aukera aldi oparoena bizi duela azpimarratu du. Euskararen ezagutzak gora egin duela diote azken urteetan egin diren soziolinguistika azterketa guztiek, eta pozik egotea da hori. Egia da erabilerak sortzen duela kezka, eta kezkatzekoa da. Baina komunikabideek aukera aldia bizi dute, inoiz baino audientzia potentzial handiagoa baitute. Gauzak horrela, *Euskadi Irratia* eta *Gaztea* dira

EiTB taldeak euskaraz dituen eskaintza nagusiak. Uneotan eskura ditugun azken audientzia neurketen arabera, bien artean ez dituzte urruti 300.000 entzuleak. Eta bada datu horrek adina azkenotan poztu duen besterik ere: *Euskadi Irratia* eta *Gaztearen* entzuleen laurdenak erraztasun gehiago du gaztelaniaz egiteko. Euskarara gerturatzeko erabiltzen dute, beraz, euskarazko komunikabidea.

Horiek guztiak horrela izanda ere, erronka eta kezka bat baino gehiago dugu mahai gainean. Kezka euskara zuzen erabiltzeak. Kazetari belau-naldi berriek, hizkuntza eremu oso euskaldunetatik etorrita ere, ez dute orain artekoen euskara maila eta oinarria. Erreferentzia jator faltak askotan esaldi traketsak eta okerrak erabiltzera garamatza; euskararen zuzentasuna eta egokitasuna behar den moduan uztartzeko gaitasuna izatea da bestea. Zuzena izateari uko egin gabe, hizkuntza funtzionala erabiltzea ere erronka da (erabilgarria, komunikatzen duena, erakargarria). Amaitzeko, erronka / galdera bat ere plazaratu du: nola kontatu mundua, ez soilik Euskal Herria, mundua, hemengo hizkuntzan, hemengo betaurrekoek ematen duten ikuspegi propioarekin, inguruan jazotzen den gehiena beste hizkuntza batzuetan gertatzen ari den bitartean. Eta noski, nola egin interesgarri kontatzen dugun hori euskaldungoarentzat?

Jose Luis Aizpurua Euskal Irratiak Federazioko erredaktoreburuak *Euskal Irratiak* 4 irratiaren arteko sare bat, federazio bat dela azaldu du. Federazio hau 1997an sortu bazen ere, Ipar Euskal Herriko euskarazko irratiak 1981 eta 1982 artean sortu ziren. Lehena *Gure Irratia* izan zen, Lapurdin, Kanbon egun batez, eta hurrengo urtean sortu ziren *Irulegiko Irratia*, Nafarroa Beherean, eta *Xiberoko Botza*. Garaiko testuingurua berezia zen: François Mitterrand Frantziako presidente hautatu berria zen, eta ordura arte irrati publikoek soilik zuten emititzeko eskubidea, ez ziren legezkoak irrati pribatu eta are gutxiago bestelako irrati motak, baina irrati libreak jandantik entzuten ahal ziren hirietan batez ere.

Bi zutabetan oinarritzen ziren irratiak: euskaraz izatea eta, tokiko gertakarien berri emateko, tokiko entzuleei zuzenduak. Bi oinarriak 35 urteotan mantendu dira, nahiz eta barnealdeko irratietan frantsesari leiho bat ireki izan zaion, informazio lokalak garrantzi handia izan baitu.

1997an Euskal Irratiak federazioa sortu zen, irratiaren elkarlana hobetzeko eta botere publikoen aurrean ahots bakar bat agertzeko, azpiegitura teknikoa garatzeko, formazioa lantzeko langileen artean, denak autodidaktak baitziren. Urteetan euskarazko irratiak ez zuten inolako laguntza publikorik izan. Sostengu bakarra entzuleena eta herriena izan zen. Euskarazko irratiak irrati profesional eta serioak izaten ahal zirela ere erakutsi behar izan zuten garaiko kudeatzaileek, 8779 interes publikoko informazioa hedatzen dutela, euskaldunek euskaraz informazioa jasotzeko eskubidea zutela eta laguntzak jasotzeko eskubidea zutela erakutsiz. Amaitzeko, irratiaren garapen bizkorraz ere zenbait datu eman du. Izan ere, dozena erdi langile izatetik, 28 izatera pasatu dira. Laugarren irrati bat ere sortu zen 2005ean, *Antxeta Irratia*, mugaz gaindiko (Hendaia, Hondarribia eta Irun) bilakatua.

Jardunaldiaren hirugarren zatia Aitor Zuberogoitia Mondragon Unibertsitateko irakasleak gidatu du. Mahai-inguruan Leire Palacios kazetariak, Beatriz Zabalondo EHUko irakasleak, Aingeru Epaltza idazle eta kazetariak eta Alberto Barandiaran kazetariak hartu dute parte. Mahai-ingurua hiru zutaberen inguruan garatu da. Lehenbiziko iritzi-trukea, hizkuntza gutxituetako hedabideen jardunaren eta hizkuntza normalizazioaren artean gauzatu da. Bigarrena, Eusko Jaurlaritzak oraintsu ezagutarazi dituen euskarazko komunikabideen kontsumoari buruz eginiko ikerketaren emaitzak ardatz hartuta, emaitza horietatik zer nabarmenduko luketen, sumatzen dituzten indarguneak eta euskarazko eskaintzan antzematen dituzten ahuleziak aztertzeke izan da. Azken puntua, berriz, euskarazko komunikabideak saretzeari, sinergiak eta lankidetzak bideak areagotzeari buruz izan da.

Euskaltzaindiaren Sustapen batzordea